

VASSORFJÄRDENS HÄCKFÅGELFAUNA 1982—84.

Allan Stenmark (övers. från finska)

Artikeln omfattar de vatten- och strandfåglar som påträffades häckande vid en inventering av Vassorfjärden och Österfjärden under åren 1982—84. Lika omfattande rapport som denna har ej tidigare publicerats över områdets fåglar. Vassorfjärden finns omnämnd i det statliga skyddsprogrammet för fågelvatten och en del uppgifter om olika fågelgrupper art- och parsammansättning finns publicerade (Keränen m.fl. 1979, Rassi 1977). Uppgifter om förändringar i häckfågelfaunan i det här sammanhanget är bristfällig fastän en del förändringstendenser hos vissa arter är märkbara.

Undersökningsområdet

Det undersökta området ligger till största delen i Korsholms kommun (Kvevlax), men en del ligger i Maxmo kommun. Vattenytan är ca. 990 ha och strandlinjen 41 km. På området finns fyra små och en större holme. Större delen av stränderna kantas av strandängar av varierande bredd, som i bästa fall kan vara flera hundra meter breda. Rikligt av karga klipp- och stenstränder finns också. De största strandängarna finns i Vassorfjärdens nedre del och Kyro älvs mynning.

Den dominerande växten är säv, som växer över hela området. Vass påträffas också över hela området, men riktigt stora bestånd finns bara vid Kyro älvs mynning. Kaveldun och fräken är sparsamt förekommande i hela området.

Fastän det i området finns ställvis tätt med sommarstugor och fast bostäder (3 byar), så har ändå den största förändringen i områdets natur utgjorts av torrläggning och invallning av stora områden. Områdets värdefullaste del har blivit avskuren av riksväg 8 (Vasa—Karleby). Samtidigt torrlades området söder om vägen till åkermark. Norra stranden av Kyro älvs mynning och Österfjärdens väststrand är invallade ca. 3 km. Också detta område har blivit odlingsmark.

Fågelfaunans taxeringsmetod

Huvudsyftet har varit att klarlägga områdets häckande sjöfågel- och måsfågelstam. Från åren -83 och -84 finns också användbart material om vadarna och från -84 också om tättingarna.

Området har inventerats 2 gånger årligen. Första räkningen har genomförts 7—15.5 och den andra 29.5—2.6. En del uppgifter har också fått från andra, kortare besök. Nattsångartaxering har inte genomförts.

På grund av områdets stora yta har inte alla stränder genomsökts till fots, utan de har överblickats med hjälp av tubkikare från bra utkiksplatser. På de ur fågelsynpunkt värdefullaste områdena har hela strandregionen genomsökts till fots. De utgör ca. 1/3 av helheten. På grund av undersökningssättet är de uppgivna parmängderna mindre än i verkligheten, kanske med undantag av måsfåglarna. Av sjöfåglarna uppvisar den känt svårtaxerade krickan det svagaste resultatet.

Som taxeringskriterium har använts i huvudsak Kauppinens (1980) framförda metod. Som grund för anas-par (simänder) har varit ensam hane, ensam hona och par samt, med undantag av skedand och stjärtand, också små hanflockor (under 4). Kauppinen rekommenderar små hanflockor endast i fråga om kricka och gräsand, eftersom de andra arternas ickehäckande hanars andel är stor. För Vassorfjärdens bläsandsbestånd är könsfördelningen nästan samma som för kricka och gräsand (egna observationen), så därför togs också dess små hanflockor i beaktande.

Aythya-arterna (dykänder) har räknats med honorna som grund, men i de uppgivna parmängderna har också mängden hanar beaktats. Knipan har beräknats utgående från antalet observerade par. Ensamma eller i grupp varande honor har inte beaktats. Mängden skäggdoppingar och sothöns har uppskattats utgående från observerade exemplar. För måsfåglarnas del delvis genom ruvande fåglar, men till största delen genom de på häckningsplatsen påträffade individer. För måsarnas parmängd har inte beaktats att en del fåglar varit frånvarande för födosökande, utan de påträffade mängderna har helt enkelt delats med två. Sämsta resultatet bland måsfåglarna uppvisar tärnorna.

De häckande vadarna har urskiljts från genomflyttande genom sitt beteende. Tättingarnas parmängd har grovt uppskattats genom de påträffade individer i sina revir. Sommaren 1984 taxerades de vida strandängarna vid fjärdens nedre del i samarbete med zoologiska museets fågelobservationsprojekt. Det insamlade materialet (fig. 2) blev för litet för att exakt uppskatta tättingstammen, men som stöd för andra observationer var det en god hjälp.

Sjöfågelräkningens felkällor har behandlats av bl.a. Kauppinen (1980). Förutom dessa felkällor är Vassor taxeringarnas jämförbarhet med andra ifrågasatt, eftersom den använda taxeringsmetoden avviker från den gängse. Om man använder samma metod årligen på samma plats, uppnår man med den här undersökningen ett syfte — förändringar i häckfågelfaunan — eftersom felkällorna då årligen är de samma.

Häckfågelfaunan

I området häckar årligen ca. 35 våtmarksarter, vilkas sammanlagda par-mängd är ca. 3700 och tätheten 374 par/km. Antalet häckande arter under inventeringsperioden var för sjöfågeln 12, vadarna 8, måsfågeln 5 och tättingarna 10 arter. Ett tranpar häckade årligen i området och brun kärrhök åren 1982—83. Av den totala parmängden svarade måsfågeln för hela 87% och av dem var största delen skrattnås (dominans 83,6), som var enda dominerande art. Också de två nästföljande arterna var måsfåglar — fiskmås 2,0% och dvärgmås 1,8%. På delad tredje plats finns också sävsångaren. De resterande arterna svarar för 95% av artantalet.

Sjöfågeln häckade under de här tre åren med i medeltal 247 par (tätheten 24,9 par/km). De dominerande arterna var knipa (20,2%), gräsand (17,8%) och bläsand (15,8%). Bland de sällsyntaste sjöfågeln i området häckade svarthakedopping ett år och årtä och stjärtand under två år. Stjärtand påträffades också under det tredje året, men det var fråga om en liten flock hanar, och de tolkades inte som häckande.

Art	Par	%	Art	Par	%
Skäggdopping	23	0,6	Grönben	5	0,1
Svarthakedopping	0	0,0	Drillsnäppa	6	0,2
Gräsand	44	1,2	Rödbena	8	0,2
Kricka	21	0,6	Gråtrut	0	0,0
Årtä	1	0,0	Fiskmås	74	2,0
Bläsand	39	1,1	Skrattnås	3100	83,6
Stjärtand	1	0,0	Dvärgmås	67	1,8
Skedand	4	0,1	Fisktärna	1	0,0
Vigg	32	0,9	Buskskvätta	4	0,1
Brunand	7	0,2	Näktergal	1	0,0
Knipa	50	1,3	Sävsångare	65	1,8
Brun kärrhök	1	0,0	Kärrsångare	1	0,0
Trana	1	0,0	Ängsfiplärka	10	0,3
Sothöna	25	0,7	Sädesärta	15	0,4
Tofsvipa	8	0,2	Gulärta	25	0,7
Mindre strandpipare	2	0,1	Törnskata	1	0,0
Enkelbeckasin	7	0,2	Rosenfink	7	0,2
Storspov	9	0,2	Sävparv	40	1,1
Skogsnäppa	1	0,0			
			Summa	3707	

Tab. 1. Häckfågelfaunan i Vassorfjärden och Österfjärden. Par i medeltal och dominans 1982—84. Tättingarnas parmängd grundar sig endast på observationer från 1984 och vadarnas från åren 1983 och -84.

De i fig. 1 presenterade dykändernas parantal skulle stiga något om endast hanar användes som beräkningsgrund. Jag har tre års observationer till förfogande för bestämning av könsfördelningen av områdets dykandspopulation. Mina beräkningsuppskattningar motsvarar bra Kauppinens (1980) motsvarande från Norra-Savolax. Av vigganarna häckade ca. 60% och av brunandshanarna ca. 30%. Utgående från dessa värden fås parantalet för vigg till 40 och brunand till 12 par.

De årligen häckande vadararterna är 8 och paren 49. Per strandkilometer häckar vadarna med 1,2 par och per kvadratkilometer med 4,9 par. Den använda taxeringsmetoden rekommenderas inte för vidare, därför att pormängden är betydligt mindre. Taxeringen av synliga arter har lyckats bäst — såsom storspov, vilkas parantal utgående från min uppfattning är mycket exakt. De allmännaste arterna är storspov (18,4%), tofsvipa (16,3%) och rödbena (16,3%). Rödbenans fåtalighet beror kanske på att fjärden sträcker sig så långt in i inlandet. T.ex. vid Petalax åmynnings strandängar häckar på betydligt mindre yta åtminstone den dubbla mängden rödbenor.

Varhelst man stannar vid fjärden kan man inte undgå att lägga märke till skrattnåsarnas riklighet. Den häckande stammen var åren 1982—83 ca. 2500 par, men år 1984 redan 4400 par. Fem stycken skilda kolonier finns. I de största häckande 1984 1450 och 1200 par. I den till undersökningsområdet nära sammanhängande Söderfjärden finns också en skrattnåskoloni, vars parantal 1983 var ca. 500, så vattenområdets totalantal par uppgår till ca. 5000.

Fjärdens dvärgmåsar häckade som mest 1983 med 100 par. Det är en av de största kolonierna i landet. Finlands största koloni har häckat i Päätyenlahti i Kitee 1975 (130 par, Rassi 1977). 1982 var fjärdens häckande dvärgmåsar uppsplittrade i flera kolonier, men senare har det bara varit en.

Tättingpopulationen uppskattar jag till ca. 170 par. De allmännaste arterna är sävsångarna (39%), sävsparv (24%) och gulärta (15%). På Kilensängen (tab. 2) beror sävsparvens fåtalighet på att området har sparsamt förekommande buskage. Å andra sidan är området gulärlans kärnområde.

Art	Par
Sävsångare	13
Ängspiplärka	3
Sädesärta	2
Gulärta	13
Törnskata	1
Rosenfink	2
Sävsparv	6

Tab. 2. Tättingarna på Kilensängen, Vassorfjärden 1984.

Icke häckande arter

Under inventeringen påträffades också en hel del icke häckande arter. Jag presenterar dem närmast därför, att en del arter är sådana, att häckning möjligen kan förekomma.

Den vanligaste kringstrykaren bland sjöfåglarna är storskraken, som påträffades regelbundet under båda inventeringsperioderna. Också en del småskrakar sågs, till största delen flyttande hanar i den andra räkningen. Under flyttningen sågs också tre storlommar. Också en sådan marin art som bergand påträffades en gång (rastande par). Förutom den häckande bruna kärhöken var den regelbundet fiskande fiskgjusen (tidigare häckfågel) den enda rovfågeln i området.

Det är inge omöjlighet, att brushanen skulle häcka på strandängen vid fjärdens nedre del. Under den första räkningen påträffades ca. 350 ex. av arten. Under den andra räkningsperioden påträffades 1, 2 och 7 honor.

Rastande gluttsnäppor var 20 och svartnäppor 9 ex. Strandskata sågs två gånger, mosnäppa och småspov en gång. Mosnäppa har också tidigare häckat vid Kyro älvs mynning (Klockars 1955) och under atlasperioden har häckning konstaterats i rutan (Hyytiä m.fl. 1983). Gråtrut häckade också i området åtminstone 1984, men eftersom största delen av fåglarna är ickehäckande, berör jag arterna här. Mängden kringstrykande tycks dock vara stadd på ökning. Andra räkningen 1983 sågs 12 ex., 1984 i första räkningen 22 och i andra 76 ex. Största delen utgörs av ungfåglar. Av silltruten påträffades 1983 8 ex. och 1984 33 ex., största delen av dem i den andra räkningen. Av silvertärna sågs bara 6 ex.

Slutligen

De under de här tre inventeringsåren påvisade förändringarna i fågelfaunan följs upp årligen, för att få klarhet i om ökningen eller minskningen är fortgående eller om det beror på speciella omständigheter som skiljt de tre åren åt. Efter några år är det meningen att förnya hela inventeringen.

Inventeringsområdet borde utvidgas så att också Söderfjärden innefattas, eftersom man då får hela områdeskomplexet under fortsatt observation.

I taxeringarna har förutom författaren också deltagit initiativtagaren T. Lukkarinen och T. Vestermark. Tack.

Litteratur

Hyytiä K., Kellomäki E., Koistinen J. (red. 1983): Suomen Lintuatlas. — SLY:n Lintutieto Oy, Helsingfors. Jaaksi V. 1985: Vassorfjärdenin ja Österfjärdenin pesimälinnusto 1982—84. — Siipipeili nr: 1/85. MLY, Vasa. Kauppinen J. 1980: Sorsalintujen pesivän kannan laskentameteista ja niiden virhelähteistä. — Lintumies 15:74—82. Keränen S. & Soveri K. 1979: Kosteikko, maata, vettä ja elämää. — Helsingfors. Rassi P. 1977: Suomen lintuvesien inventointi ja suojelu. — Suomen luonto 36:188—194.